

IŠ RINKINIO „LANGAS“ (1966)

Bodlero temomis

Komentaras, klausimai ir užduotys:

„Baigdamas savo literatūrinį kelią, kai laiko man lieka nedaug, aš pasiryžau to laiko velti neieškoti ir imtis tik tokių temų, kurios mane jaudina, žadina vaizduotę ir jausmus, kelia lyrinį išgyvenimą“, - rašė V. Mykolaitis-Putinas. Jo poezijoje suskambėjo pasaulinės kultūros vardai, tokie kaip: Bethovenas, Mocartas, Bachas, Šekspyras, Gėtė, Bodleras ir jų kūrybos temų, motyvų variacijos.

Putinas ir Bodleras. Abu poetai kūrė dviejų literatūrinių krypčių sankirtoje - abu buvo ir romantikai, ir simbolistai, o tai lėmė nemažą kūrybos panašumą. Iš Š. Bodlero rinkinio „Blogio gėlės“ Putinas pasirinko keturis eilėraščius: „Palaiminimas“, „Albatrosas“, „Atitikmenys“, „Šėtono litanijos“ ir sekdamas jais sukūrė variacijas: „Viltis“, „Poetas“, „Šventovėje“, „Nenoriui išvykti“.

1. Bodlero ir Putino eilėraščiai tarsi kalbasi vienas su kitu, papildo, paneigia vienas kitą... Ar jie ginčijasi, ar susikalba?
2. Kodėl Putinas rašė variaciją būtent Bodlero kūrinių temomis? Kas juos sieja, kokie „slaptieji sielų suokalbiai“ girdimi?
3. Kokios visų keturių ciklo dalių temos?
4. Kokios temos ir motyvai rūpi Putinui gyvenimo saulėlydyje?
5. Varijuojant kūrinio temą kinta detalės, bet išlieka pagrindas. Kokios detalės kinta Putino eilėraščiuose, jeigu lygintumėte su Bodlero epigrafas? Aptarkite visas keturias ciklo dalis.

I. Viltis

Soyez béni, mon Dieu, qui donnez la souffrance
Comme un divin remède à nos impuretés.
Būki palaimintas, Dieve, kuris duodi kentėjimą,
Kaip dievišką vaistą mūsų nešvankybėms.

Je sais que la douleur est la noblesse unique.
Aš Žinau, kad skausmas - tai vienintelis taurumas.

Praleidau daug juodų dienų
Ir daug naktų be poilsio blaškiausi -
Likimą keikiau
Ir dangui grasinau,
Kur slinko debesis juodžiausi.

O šiandien, vėl pakėlęs galvą,
Aš taip meldžiausi:
Būk palaimintas, Dieve,
Kad skausmą man siunti.
Juo troškulį ir alkį sotina
Ir skaudulius pūliuojančius išdegina
Teisingi ir tvirti.

Žinau, kad ir manęs dar laukia
Taurių džiaugsmų diena -
Ir jos nesužlugdys
Nė Žemės kvaitulys,
Nė pragaro liepsna.

1964.II.27

Komentaras, klausimai ir užduotys:

„Viltimi“ pradedama dvasios kelionė.

1. Kas yra šio eilėraščio lyrinis subjektas? Kodėl jis linkęs į savistabą?
2. Kokia eilėraščio erdvė? Kas būdinga išorinei erdvei? O kas vidinei?
3. Kaip subjektas suvokia savo žemiškąją būtį? Atsakymą argumentuokite.
4. Kalbantysis atsiriboja nuo išorinio pasaulio. Koks pasaulis tuomet jam lieka?
5. Kaip apibrėžtumėte subjekto idealą?
6. Kas sutaurina dvasią?
7. Kas teikia vilties?
8. Kokia esminė šio eilėraščio idėja?
9. Kaip abi Bodlero citatos jungiasi su pagrindiniu tekstu?
- 9.1. Kuo tampa pirmasis Bodlero epigrafas Putino eilėraštyje? Kaip jis pasikartoja?
10. Kuo įdomi skausmo, kančios samprata ir Bodlero epigrafe, ir Putino eilėraštyje?

II. Poetas

Le poète est semblable au prince des nuées,
Qui hante la tempête et se rit de Parcher.
Exilé sur le sol au milieu des huées,

Poetas panašus į padangių valdovą,
Kuris bičiuliuojas su audra ir niekina šaulį.
Nutremtam į Žemę niekingame triukšme
Jo milžino sparnai kliudo jam vaikščioti.

Padangėj, poete, skraidai kaip erelis,
Į saulę ištisęs galingus sparnus.
Tu sveikini audrą ir šaulio nepaisai -
Dangaus pirmagimis sūnus.

O nutremtas Žemėn į klegančią minią,
Kaip Žengt, ką sakyt, nežinai.
Pakelt aukštyn galvą, laisvai išsitiesti
Tau kliudo tie patys sparnai.

1964.II.26

Klausimai ir užduotys:

1. Kodėl pasirinktas erelio įvaizdis? Ką romantinėje Vakarų Europos literatūros tradicijoje simbolizuoja erelis?
2. Poetą, šio eilėraščio subjektą, Putinas palygina su ereliu, veda savotišką paralelę tarp jų. Kas juos sieja - poetą ir paukštį? Kuo jie panašūs?
3. Kūrinyje atskleidžiama poeto (kūrėjo) būseną. Apibūdinkite ją.
4. Koks išdidus ir galingas padangių erelis yra tarp Žmonių? Kodėl?
5. Kur yra tikroji poeto gimtinė?
6. Kokios sritys supriešintos eilėraštyje?
7. Dangaus erdvė susijusi su subjekto judėjimu: jis skraido padangėj, ištisia sparnus, sveikina audrą, nepaiso šaulio. Kodėl nemaloniai poetas jaučiasi Žemiškajame pasaulyje? Ką trokšta veikti ir ką gali veikti lyrinis subjektas?
8. Kodėl besiveriančioji poeto (kūrėjo) būseną yra savotiškoje aklavietėje? Kodėl ji tragiška?
9. Jeigu kalbantysis yra „Dangaus pirmagimis sūnus“, tai kieno nuspręstas toks jo likimas, skirtis? Kieno skirta būtent tokia kančia, skaudi lemtis?
10. Palyginkite šias eilutes: „Jo milžino sparnai kliudo jam vaikščioti“ (Bodleras) ir „... kaip Žengt, ką sakyt, nežinai./Pakelk aukštyn galvą, laisvai išsitiesti/Tau kliudo tie patys sparnai“. (Putinas) Kuo panašūs ir kuo skiriasi abu poetai - paukščiai?
- 10.1. Kaip šiuose skirtumuose atsispindi Putino charakterio savitumas, individualybė?
- 10.2. Kaip atsispindi paukščio - poeto galėjime veikti gyvenimiška, istorinė kūrėjo patirtis? Ar atsispindi?

III. Šventovėje

La Nature est un temple où de vivants piliers
Laissent parfois sortir de confuses paroles.

Gamta - tai šventovė, kur gyvi pilioriai
Kartais prabyla neaiškiais žodžiais.

Einu aš per pasaulį tartum per šventovę.
Skliautais iš reto mano žingsniai dunda.
Granito sienos tyli susigūžę,
Tiksliai aukšti pilioriai aidesiais nubunda.

Man dieną saulė, naktį žvaigždės spindi -
Ir aš kitokio džiaugsmo nebenoriu,
Kaip vien tyliai ramybėje suklupti
Prieš amžinos žmogaus būties altorių.

Prabyla simboliai kaip žvilgsniai giluminiai,
Pakvimpa kadugio ir gintaro kodylai -
Sustoju nebylus, netrokštu nieko kito,
Kaip vien paklust tai ilgesingai tylai.

Kačerginė
1965.IX.10

Klausimai ir užduotys:

1. Koks pasaulio regėjimas slypi už cituojamų epigrafo¹ žodžių?
2. Eilėraščio erdvė kupina įvairių garsinių sąsambų.
Pirmoje strofoje kuriamas aidų įspūdis. Koks tas aidas? Šviesus ar tamsus? Garsus ar tylus? Kokie garsai vyrauja, kaip toks aidų įspūdis sukuriamas?
3. Kokia šio eilėraščio veiksmo vieta?
4. Apie ką kalbama, koks objektas?
4. Skliautai, granito sienos, aukšti pilioriai, aidesiai... Kokį vaizdinį formuoja šios detalės? Kas įvardytam vaizdinui teikia sakralinės rimties?
5. Kurlink juda erdvėje eilėraščio subjektas? Ties kuo jis sustoja, suklumpa?
6. Silpstant aidesiams, akcentuojama tyla. „Sienos tyli“, „kaip vien tyliai ramybėje suklupti“, „sustoju nebylus“, „paklust tai ilgesingai tylai“. Kokia tylos paskirtis ir reikšmė?

7. Kas atsitinka tyloje, susiejančioje klausos - regos - kvapų pojūčius?
8. Ką įprasmina dienos ir nakties kaita?
9. Kodėl būtų galima teigti, kad naktis ir diena susijusios? Kas jas sieja?
10. Erdvės vertikalė patvirtina kryptį - į dangų (erdvę uždaro granito sienos, jos nepajudinamos, sunkios, yra tik vienas išėjimas - į žvaigždžių spindesį...)
11. Išgryninama, atribojama nuo visokio blogio sakrali eilėraščio erdvė - pasaulis kaip šventovė.
12. Koks subjekto santykis su pasauliu?
13. Nors „Žvilgsniai giluminiai“ ir kvapai čia yra aktyvios figūros, bet Putinas jų neanalizuoja. Pojūčiai skirti vieninteliui tikslui - įminti amžinybės mįslę.
14. Iš kur kyla maldos įspūdis?
15. Kodėl subjektas nori „vien tyliai ramybėje suklupti prieš amžinos žmogaus būties altorių“?
- Patikslinkime: maldos objektas įvardintas - tai „amžina žmogaus būtis“.
16. Koks šio eilėraščio subjektas? Kuo jis pasikeitęs, jeigu lygintume su simbolistinio laikotarpio poezijos žmogumi?
17. Kaip įveikiamas dualizmas, lyrinio subjekto vienišumas?
18. Kodėl šio eilėraščio Žmogaus jausena laikytina brandžia, dvasinės patirties nulemta?
19. Kuo skiriasi vaizduojamas objektas Bodlero epigrafe ir Putino eilėraštyje? Kuo šis skirtumas reikšmingas?
20. Aptarkite lyrinio subjekto santykį su:
pasauliu (Putinas)
gamta (Bodleras)
21. Kuo skiriasi lyrinį subjektų būsenos? (lyginkite Bodlerą ir Putiną) Ypač įsigilinkite į šias eilutes: „Kartais prabyla neaiškiais žodžiais“ (Bodleras) ir „Prabyla simboliai kaip žvilgsniai giluminiai...“ (Putinas)

IV. Nenoriu išnykti

O toi, qui de la Mort, ta vielle et forte amante,
Engendras l'Espérance, - une folle charmante!
O Satan, prends pitié de ma longue misère!

O tu, kuris iš Mirties, savo senos stiprios mylimosios,
Pagimdei Viltį, Žavingą pamišėlę,
O Šetone, pasigailėk mano ilgos menkystės!

Nenoriu išnykti
Ir Dievo duotos man būties
Nenoriu užkasti
Juodam drėgnam urve.
Žinau, jei ne šiandien, tai ryt -
Gal netrukus -
Tas urvas, gilus, besotis,
Praris ir mane, ir tave.

Bet šiandien man žemė dar kvepia
Ir kelia beprotišką viltį
Gyvenimo atžalą trapią
Iš naujo pamilti.

Vidurnakčio gūdy pakilęs
Ir laikrodžio dvylika smūgių išgirdęs,
Aš taip kreipiausi
Į juodąjį savo lemties palydovą:
O tu iš dangaus nutremtas
Į sielvarto klaidą bedugnę -
Likimo paniekintas angele,
Mano būties rūstusai šetone!
Palaimink mano šią nykią klajonę!
Aš tau atiduodu ir džiaugsmą, ir viltį,
Ir aistrą, ir meilę, ir pyktį -
Išnykti nenoriu -
Nenoriu išnykti! - - -

1964.IV.10

Komentaras, klausimai ir užduotys:

Dar sykį šiame cikle suskamba vilties motyvas. Šįkart vilties prašoma „iš dangaus nutremtojo“. Vilties išlikti, neišnykti.

1. Kur telkiasi eilėraščio vyksmas?
2. Kas pakeičia dangaus sritį?
3. Ar lyrinis subjektas maištauja prieš Dievą?
4. Kaip išsidėsto erdvės vertikalė? Kurlink ji krypsta? Kuo tai svarbu?
5. Su kuo nenori skirtis kalbantysis?
6. Išgirdęs laikrodžio dvylika smūgių, subjektas regi juodą drėgną urvą, kuris anksčiau ar vėliau praris kiekvieną, ir regintįjį.
? ką kreipiasi subjektas? Ko prašo? Kodėl? (atsakymą susiekite su Gėtės Faustu, su Š. Bodlero „Šetono litanijomis“).

7. Ką jis linkęs paaukoti „juodajam savo lemties palydovui“?
8. Kodėl išsigelbėjimo vis tiek nėra? Kodėl išsigelbėjimas tik tariamas?
9. Kam bando pasipriešinti eilėraščio Žmogus?
10. Kaip jums atrodo - pasipriešinimas viltingas ar ne? Atsakymą pagrįskite.
11. Kodėl tris kartus kartojamas šauksmas: „Nenoriu išnykti!“
12. Bodleriškas V. Mykolaičio-Putino Žmogus baigia savo dvasios kelionę. Suformuluokite svarbiausias išvadas - kas suprasta ir atskleista šiame cikle apie poetą, apie pasaulį, apie Žmogaus būtį.
13. Literatūros kritikas V. Kubilius pastebėjo, kad paskutiniuose rinkiniuose Putinas „ėjo į šiurpų būties apnuoginimą, kaip Š. Bodleras“, plėtojo tragiškos Žmogaus egzistencijos temą. Ką jūs laikytumėte „šiurpaus būties apnuoginimo“ apraiškomis šiame eilėraščių cikle?
14. Artimi ar ne Bodlero ir Putino pasaulėjautos modeliai?

IŠ CIKLO „MANO BŪSTAS“ (1965)

Komentaras:

Ciklas „Mano būstas“ (1965) - dramatiškas žmogaus būties ir nebūties apmąstymas. Juo baigiamas „Lango“ rinkinys.

Šiame vėlyviausiame cikle daug paslaptį, nežinomybę įprasminančių ženklų: šviesos duodantis langas virsta juoda, bauginančia sutemų skyle, panašia į slibino gerkle, sauganti tvora transformuojasi į surrealistinį šiurpų reginį, septyniomis spynomis užrakintos durys atsiveria viešniai iš juodosios nežinios...

Eilėraštis šiame cikle dažnai skamba kaip neatsakytas klausimas, kaip mįslinga, nujaučiama atvertis.

„Viešnia“ Baladė

Ta pati, o ne kita - - -
 Ji atėjo neprašyta, nors laukta.
 Pakalnėlėmis, grioveliais, pagiriais.
 Kas į tuščią mano būstą
 Mano viešnią man įleis?
 Pats keliuosi, pats einu.
 Ne, nereikia!
 Pro septynetą spynų
 Ir pro užtrenktas duris
 Savo eisena sklandžia
 Ji įėjo, ji jau čia...
 Ji prie mano guolio kojų
 Kaip vaiduoklis atsistojo
 Ir be žodžių tylomis
 Šaltavyzdėm akimis
 Į mane įsižiūrėjo.
 Užsimerkiu - - -

 - Kur ta skrenda kavalkada?²
 Kaip tas Žirgas atsirado?
 Kas nejučiomis mane
 Pasodino jo balne?
 Kur su jais ir aš kartu
 Prarajų briaunom skrendu?
 Ak, staiga ties bedugne
 Jau pakibo Žirgo koja.
 Ne! Ant akmenio briaunos
 Jis sustoja. - - -

 Atsimerkiu...
 Nėr jau mano tos viešnios
 Iš juodosios nežinios.
 Mano būste jau tamsu.
 Kur buvau ir kas esu?
 Nieks man nieko neatsakė,
 Tik galvūgaly prie guolio
 Dega Žvakė. - - -

1965.X.13-14

Klausimai ir užduotys:

1. Kalbantysis pasakoja konkrečią šiurpią, grėsmingą ir fantastinę „istoriją“. Pagrįskite šį teiginį.
2. Koks pasakojimo laikas, vieta...?
3. Kaip sukuriamas įtemptas lyrinis pasakojimas?
4. Pasakotojas ima nerimauti, baimintis. Kodėl? Kas sąlygoja jo būsenas?

Kas „ta neprašyta, nors laukta" viešnia? Kodėl taip prieštaringai ji apibūdinama?

5. Pagrįskite mintį, kad viešnia yra simbolinė, nereali, išskirtinė veikėja?

5.1. Kokia jos eiseną? Kodėl?

5.2. Kuo ypatingos jos ėjimo galios?

5.3. Kokios jos akys? Koks žvilgsnis?

5.4. Kokioje vietoje ji atsistoja kalbančiojo atžvilgiu? Kuo svarbi vieta? Pabandykite atsakymą susieti su lietuvių liaudies padavimais ir pasakomis.

6. Apibūdinkite pakitusią veiksmo erdvę antroje baladės dalyje.

7. Ką fantastiško patiria kalbantysis?

8. Kodėl šioje dalyje tiek daug klausimų? Ką jie įprasmina?

9. Kodėl vaizduojama situacija yra lemtinga?

10. Kur ir kodėl lyrinis vyksmas pasiekia aukščiausią įtampos tašką - kulminaciją?

11. Kokia įtempto lyrinio vyksmo atomazga?

12. Kas lemia paslapties įspūdį trečiojoje dalyje?

13. Kokią vidinę būseną išgyveno kalbantysis? Kodėl?

14. Kokiais vaizdiniais ji reiškia?

Kokia antgamtinio pasaulio jėgų ir žmogaus susidūrimo reikšmė? Fantastiniai motyvai lyrinėje baladėje atskleidžia dramatiškas žmogaus jausenas akistatoje su mirtimi, pabrėžia būties laikinumą, ribotas žmogaus galimybes pažinti. Trečioji „Viešnios" dalis baigiama klausimu: „Kur buvau ir kas esu?"

¹ moto - trumpa kito kūrinio ištrauka, aforistinis posakis, pateiktas lit. kūrinio arba jo skyriaus pradžioje kaip įžanga ir reiškiantis pagrindinę kūrinio mintį; epigrafas.

² Kavalkada - raitelių būrys.